

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

ОКСАНА ЧЕРНЯК,
відповідальна за виховну роботу
ВСП «Рожищенський фаховий коледж
ЛНУВМБ імені С.З.Гжицького»

Агресія російської федерації проти України вплинула на всі сфери нашого суспільства. У ХХІ столітті Україна за багато років спокійного життя та розвитку знову зіткнулася з війною на своїй території. Російсько-українська війна стократ помножила виклики, що стояли перед нашою країною. Вона різко змінила парадигму національно-патріотичного виховання – від словесно-споглядально-абстрактного до активного, дієвого, співпричетного. У вирі буремних подій сьогодення опинилися і враз стали реальними патріотами всі – від мужніх воїнів до відважних волонтерів і юних українців, які раптово подорослішали і взяли на себе невластиві молодим людям ролі.

Сьогоденний виховний процес у закладах освіти здійснюється у героїчний період сучасної історії України, яскравого сплеску патріотичної свідомості українського народу. Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, активізація волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

«Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартom. В умовах сучасного світу їй немає ціни», – зачитуємо геніальні слова Ліни Костенко. І додамо думку британського мільярдера, засновника компанії Virgin Group Річарда Бренсона: «Якби світ мав капелюха, то мав би зняти його перед Україною».

Для педагогічного колективу нашого коледжу національно-патріотичне виховання особистості завжди було пріоритетним. А зараз, в умовах повномасштабної війни, система національно-патріотичного виховання стала стрижневим компонентом освітнього процесу кожного закладу. В листі Міністерства освіти і науки України від 24.08.2023 року №1/12702-23 «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році» значиться: «Патріотичне виховання здобувачів освіти стає пріоритетним напрямом в національній системі освіти».

На жаль, аналізуючи дослідження, розуміємо, що до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної україноцентричної традиції, дієвого досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді. У попередні часи боялися взагалі терміну «національний», а «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнічному або неорадянському вимірі.

На сучасному етапі розвитку в Україні виникла нагальна потреба переосмислити зроблене. Сьогодні, як ніколи, педагогічний колектив коледжу шукає нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму, оскільки нинішні суспільні процеси вимагають докорінної зміни усталених традицій.

Нові можливості для освітньої сфери в системі національно-патріотичного виховання відкрилися після затвердження Міністерством освіти і науки України наказом від 06.06.2022 р. № 527 Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Даний документ розроблений з урахуванням сучасних соціокультурних реалій, ставить перед собою амбіційні завдання щодо сприяння формуванню в здобувачів освіти почуття національної гідності, патріотизму, готовності до захисту Вітчизни та участі у будівництві демократичного суспільства. Концепція національно-патріотичного виховання визначила заклади освіти як ключові інституції для формування національної свідомості, патріотизму та громадянської активності здобувачів. Тому, в першу чергу, саме заклад освіти стає для кожної дитини осередком становлення громадянина-патріота, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві. Проте визначальною в цьому плані є взаємодія закладу освіти з органами державної влади та місцевого самоврядування, батьками, громадськими об'єднаннями, благодійними та релігійними організаціями та іншими інституціями.

Виховання – процес різнобічний, багатоплановий, у той же час він і єдиний, цілісний. Людина не виховується частинами, вона створюється сумою впливів. Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання в Рожищенському фаховому коледжі ЛНУВМБ імені С.З.Гжицького відбувається з застосуванням комплексного підходу, що враховує не лише організаційні та методичні аспекти, але й особливості соціокультурного контексту, індивідуальні здібності студентів та їх потреби. При цьому враховуємо, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання молоді.

У Концепції чітко сформульовано **мету національно-патріотичного виховання** – становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста й демократа, який готовий:

- виконувати громадянські й конституційні обов'язки;
- успадковувати духовні й культурні надбання українського народу;
- досягати високої культури взаємин;
- формувати активну громадянську позицію;
- утверджувати національну ідентичність, що ґрунтується на духовно-моральних цінностях українського народу, національній самобутності.

Для досягнення мети національно-патріотичного виховання, педагогічний колектив коледжу через ряд заходів реалізовує систему виховних завдань:

- утверджує у свідомості й почуттях молодой особистості патріотичні цінності, переконання й повагу до культурного та історичного минулого України;

- виховує повагу до Конституції, законів України, державної символіки;

- підвищує престиж військової служби, культивує ставлення до військовослужбовця як до захисника України, героя;

- забезпечує взаємозв'язок між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

- сприяє набуттю патріотичного досвіду, що дає змогу молодій особистості брати участь у процесах державотворення; визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади; дотримуватись законів та захищати права людини; брати на себе відповідальність; розв'язувати конфлікти, спираючись на демократичні принципи;

- виховує екологічну культуру особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство;

- формує толерантне ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утверджує гуманістичну моральність як основу громадянського суспільства;

- культивує найліпші риси української ментальності — працелюбність, свободу, справедливість, доброту, чесність, відповідальне ставлення до природи;

- формує мовленнєву культуру; спонукає молоду особистість активно протидіяти українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму;

- розвиває духовність і моральність у суспільстві, утверджує традиційні сімейні цінності.

Серед **виховних напрямів** сьогодні Концепцією визначені *громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання* як основоположні, стрижневі складові національно-патріотичного виховання. При реалізації даних напрямів у коледжі використовуємо такий **виховний ланцюжок**:

1) любов до батьків, рідної домівки, близьких людей, заохочення до національних традицій;

2) виховання поваги до Героїв, загиблих воїнів, людей похилого віку;

3) любов до рідної природи;

4) любов до рідної мови;

5) моя Батьківщина – Україна (розширення знань про Україну);

6) я – громадянин, захисник своєї Вітчизни (військово-патріотичне виховання).

Усі напрями виховної діяльності у коледжі реалізуються через конкретні оптимальні форми та методи освітнього потенціалу (виховні плани всіх структурних підрозділів; аудиторну роботу; створення умов для повноцінної життєдіяльності та творчості студентів) та скоординовану діяльність і співпрацю із іншими освітньо-культурними закладами, громадськими організаціями та органами влади.

Розглянемо детально кожен ланку виховного ланцюжка.

1. Любов до батьків, рідної домівки, близьких людей, заохочення до національних традицій

Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, української мови, звичаїв і традицій, до Батьківщини. Тільки в сім'ї, за умови усвідомлення всього свого родоводу, можливе повноцінне, результативне національно-патріотичне виховання, оскільки саме тут дитина проходить шлях від роду до народу і до нації. Проте цей процес повинен відбуватися у тісному зв'язку з закладом освіти, адже, за словами Петра Кононенка, «родина виховує члена держави, нації, заклад освіти – розвиває його». Тому куратори груп, адміністрація постійно підтримують тісний зв'язок з батьками здобувачів освіти, оскільки співпраця батьків, дітей і педагогів позитивно впливає на формування студентського колективу, виховання в здобувачів освіти людяності, поваги до старших, доброзичливого відношення до товаришів.

Перспективним планом національного виховання студентів передбачено ряд щорічних заходів даної тематики. Студенти активно беруть участь у заходах відповідного спрямування, включаються в обговорення питань. Зокрема, з-поміж заходів, проведених у коледжі, виокремимо:

- виховну годину «З родини йде життя людини» – про родину та одвічні людські цінності, про роль і значення сім'ї в житті кожної людини та суспільства, про моральні основи родини;

- патріотичний захід «Моя сім'я, моя родина в житті і долі України» (до Міжнародного дня сім'ї) – про сім'ю як основний елемент суспільства, берегиню людських цінностей, культури, чинника стабільності і розвитку;

- годину спілкування «Мати – берегиня наша» – про нескінченну материнську любов, яка не підвладна ні часу, ні пересудам, ні забуттю. Вона супроводжує нас з найпершої хвилини на землі. Ми дорослішаємо, залишаємо рідний дім. Але навіть на краю землі ми пам'ятаємо, що десь далеко нас чекають теплі мамині руки.

Дуже важливо берегти народні традиції, бо саме на них формується культура нашого народу. Віддаючи шану минулому, відроджуючи все найкраще, що є у нашого народу: його мову, історію, культуру, пісні, обереги, здобувачі освіти збагачуються духовно. Цінними для пробудження національно-патріотичних почуттів є заходи календарно-обрядової тематики (до Різдва, Великодня, Зелених свят). Також не можна забувати і про одвічні людські цінності (наприклад, виховна година "Хліб – усьому голова" про одну з найбільших цінностей у житті людини, про нелегку і глибоко шановану хліборобську працю; «Це слово співуче – криниця, дзвінкої води холодок...» – про криницю як символ Батьківщини, здоров'я, сили, багатства, родючості, безсмертя та високої духовності українського народу).

Бути патріотом – означає любити материнську мову, свій дім, батьків, природу рідного краю, звичаї, шанувати традиції, людську працю, прагнути не лише зберігати духовні скарби народу, а й примножувати їх. Саме ці завдання і реалізовує педагогічний колектив коледжу через низку заходів народознавчого спрямування.

2. Виховання поваги до Героїв, загиблих воїнів, людей похилого віку

Неабияке значення для виховання свідомого громадянина має прищеплення шанобливого ставлення до воїнів – захисників, до героїв війни, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну. Уже традицією для студентів, викладачів та усіх працівників коледжу стало щоденне вшанування пам'яті загиблих Героїв у рамках проведення **Загальнонаціональної хвилини мовчання**. Сьогодні наші студенти переосмислили значення хвилини мовчання, адже родину кожного з них так чи інакше торкнулась війна. У цей момент кожен згадує не лише загиблих героїв, але й замислюється над значенням миру та ціною свободи. Хочемо додати, що після деяких подій навіть фраза «Слава Україні» сприймається молоддю по-іншому – як частина національної символіки, як символ патріотизму та національної гордості.

Надзвичайно важливо, що кожний навчальний рік Міністерство освіти і науки України рекомендує розпочинати із **першого заняття**, тематика якого – патріотично спрямована. Перші бесіди кураторів зі здобувачами освіти присвячуються захисникам і захисницям, які загинули в боротьбі за територіальну цілісність України, вшановується пам'ять воїнів, чиє життя забрала російсько-українська війна, організовуються походи здобувачів освіти до стели пам'яті загиблих Героїв у центрі міста.

Традиційно у коледжі проводиться ряд заходів у рамках відзначення **Дня захисників і захисниць України, Дня українського козацтва**. Серед них – уроки звияти під всеукраїнським гаслом «Боролись! Боремось! Поборемо!», свято патріотичної пісні та поезії на тему «Очі янголів у формі ЗСУ», тематичні бесіди на тему: «Ми – майбутні захисники». Студенти до **Дня Гідності та Свободи беруть участь у заходах на тему «Україна - територія гідності та свободи», до Дня Соборності України** щорічно доєднуються до створення символічного «живого ланцюга» як символу єдності нашої держави. З метою вшанування пам'яті юнаків, які героїчно загинули у бою під **Крутами**, у коледжі проходили: вечір-реквієм «Тих, що окропили кров'ю Крути, повік Вкраїні не забути», урок патріотизму "Крути - бій за майбутнє», вечір пам'яті «Крути! Крути! Мужньо воєдино прямувати в найсвятішу путь...». З нагоди **Дня єднання та Дня Державного Герба України** студенти приєдналися до міського патріотичного флешмобу «Символ єдності». Участь у таких та подібних заходах є надзвичайно емоційною, дає невичерпні можливості для виховання таких людських якостей, як самопожертва в ім'я нації та держави.

Підвищенню рівня патріотичного виховання, формуванню у студентів почуття справжнього громадянина сприяє вшанування пам'яті героїв **Небесної сотні**. У коледжі проведені патріотичні години «Герої не вмирають. Просто йдуть...», «Першими гаснуть зорі, що палають сильніше за всіх...», «Їх дух незламний і безсмертний подвиг накреслив шлях до мирного життя», «Вони помирали, щоб жила Україна...». У холі коледжу організовується своєрідна «стіна жалоби» за усіма загиблими у ті дні. Представники студентської ради долучаються до загальноміських заходів, присвячених вшануванню подвигу учасників Революції Гідності, переглядають документальні фільми ("Зима, що

нас змінила. Небесна Сотня"), відтак згадують трагічні дні боротьби українців, проводять паралелі з подіями, що відбуваються в Україні сьогодні.

Нещодавно заклад освіти зібрав студентів, викладачів, працівників коледжу, а також родини загиблих Героїв – випускників закладу освіти з нагоди **відкриття пам'ятної дошки**, аби вкотре вшанувати тих, хто героїчно загинув, захищаючи Україну від московських окупантів. На пам'ятній дошці – портрети 16 мужніх воїнів, кожен з яких свого часу ходив коридорами коледжу, сидів за партами, спілкувався з одногрупниками, здобував професію. Кожен з них з початком війни залишив усе – і без роздумів став на захист Батьківщини. Кожен з них був справжнім патріотом, гідним сином України. І кожен з них героїчно загинув у боротьбі за нашу незалежність. Важливим моментом є покладання квітів до меморіальної дошки Героям-випускникам коледжу, що встановлена на фасаді коледжу.

Гідне місце посідають **звернення Президента України Володимира Зеленського до народу України й світової спільноти**, адже містять заклики до єдності, гордості за свою країну, акцентують увагу на її історії, культурі, досягненнях та перспективах, стають джерелом натхнення та мотивації для активної участі у житті країни, розвитку її суспільства та захисту її інтересів.

Цінним джерелом знань для студентів є **матеріали Українського інституту національної пам'яті**, які часто використовуються педагогами для розширення знань та пояснення маловідомих фактів минулого українського народу. Ці матеріали допомагають краще розуміти історію своєї країни, формують національну самосвідомість та почуття патріотизму, є дієвим інструментом для виховання громадян, які поважають історію своєї країни та готові працювати на її благо.

3. Любов до рідної природи

Василь Сухомлинський був переконаний, що справжній громадянин-патріот не може бути байдужим до рідної природи, багатства нашої землі. Адже батьківська земля належатиме нашим нащадкам і тільки від нас залежить її збереження та примноження.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, екологічне виховання сьогодні є одним зі стрижневих складових виховного процесу. Воно сприяє формуванню почуття гордості за свою країну та бажання захищати її природні ресурси. Виховання екологічної свідомості формує активних громадян, які беруть відповідальність за стан навколишнього середовища країни. Збереження екологічної рівноваги та природних ресурсів є важливою складовою національної безпеки. Екологічне виховання спонукає до участі у громадських ініціативах та заходах, спрямованих на вирішення екологічних проблем країни.

Традиційними в нашому коледжі є **екскурсії, туристичні походи**, здобувачі освіти беруть участь у загальноколеджівських толоках, **прибирають береги водойм**, є активними учасниками щорічних акцій «За чисте довкілля», «Чисте місто». Педагогами систематично проводяться цикли бесід на теми: «Чисте довкілля – чиста душа», «Екологічні проблеми рідного краю», уроки броти на тему «Гуманне ставлення до тварин», студентська рада організувала

флешмоб – віртуальну фотовиставку «Наші домашні улюбленці». Все це прищеплює любов до свого краю, формує екологічну культуру молодих людей.

4. Любов до рідної мови

Важливим оберегом національного буття народу є його єдина універсальна скарбниця духовних надбань – рідна мова. «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XXI століття, і якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу». Цими словами Ліна Костенко звертається до кожного з нас, щоб ми усвідомили, що могутнім природним засобом об'єднання народу.

Вирішення завдань національно-патріотичного виховання залежить від методів педагогічного впливу на свідомість і поведінку молоді. Виховний вплив засобами української мови як навчального компонента в коледжі є максимальним, змістовно і структурно впливає з його специфіки, реалізуючи базові виховні функції та водночас зберігаючи основний лінгвістичний зміст.

Мова є не тільки засобом спілкування, а й носієм інформації, скарбницею знань про свій народ, свою історію, свою Батьківщину. Як не згадати слова Костянтина Ушинського про те, що чим освіченіша людина, тим більше вона повинна цінувати перлини народної мови, оскільки у мові одухотворяється весь народ і вся його Батьківщина, вся історія духовного життя народу.

У закладі освіти проводяться систематичні заходи, присвячені поширенню та популяризації української мови. У Міжнародний день рідної мови студенти проводять бесіди про українську мову на щодень – зі своїми одногрупниками, з викладачами, адміністрацією, працівниками коледжу. Здобувачі освіти щороку беруть участь у Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, який урочисто відкривається у День української писемності та мови; Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

З метою пропагування грамотності, підтримки та розвитку державної мови, виховання високої мовної культури, студенти, викладачі та працівники коледжу щороку долучаються до написання Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності. Завдяки цьому заходу учасники мають можливість відчувати себе єдиною потужною спільною родиною через приналежність до нашого головного духовного скарбу, що об'єднує, – рідної мови.

Щороку студенти коледжу приєднуються до заходів, організованих у День читання вголос, адже культура мови народжує культуру думки – і це стосується не тільки високих гуманітарних сфер, а й усіх різновидів нашого мовлення.

Важливу роль відіграють заходи щодо вшанування пам'яті видатних українських письменників (Івана Франка, Лесі Українки). Справжнім святом виявлення пошани до рідної мови є традиційні заходи, присвячені пам'яті Т.Г.Шевченка. Здобувачі освіти долучаються до флешмобу «Єднаймо душі словом Кобзаря», який щорічно організовує Науково-методичний центр ВФПО, декламують поезії і читають уривки з прози великого українського поета,

відвідують міські заходи на базі Центру культурних послуг Рожищенської міської ради (літературно-музична композиція "Борітеся! Поборемо!").

Виховання любові до рідної мови сприяє збереженню та розвитку мовного багатства, підтримує національну свідомість та сприяє формуванню патріотичного ставлення до власної країни.

5. Моя Батьківщина — Україна (розширення знань про Україну)

Виховання любові і пошани до державної символіки, ритуалів суверенної України посідає одне із чільних місць у системі патріотичного виховання студентів. Спадає на думку вислів В'ячеслава Чорновола: «Сьогодні робити державу, без державної символіки, саме тієї, яка віками в нас є, це значить готуватись до знов якогось союзу». Без розуміння державних та народних символів не можна глибоко пізнати культуру, духовність народу.

Враховуючи це, у всіх кабінетах оформлено куточки державної символіки, постійно проводяться заходи з роз'яснення студентам ідейної значимості державних символів і правил їх використання, ритуалів, традицій. Під час проведення виховних заходів, приурочених до загальнодержавних свят, у коледжі незамінними атрибутами є національні символи – звучить гімн, майорить синьо-жовтий стяг. Вишита сорочка, вишитий рушник – саме з цих оберегів починається для кожного з нас Батьківщина, без цього важко уявити нашу Україну.

Знання мови, зберігання традицій неможливе без знання історії. Як писав Олександр Довженко: «Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців». Стрижневим моментом системи формування патріотичних якостей стають історичні традиції перемог українського воїнства, самопожертва в ім'я захисту Батьківщини. Збагачення патріотичними почуттями здійснюється під час засвоєння історичного матеріалу про минуле нашого народу, про його мужність, героїзм. Викладачі спонукають студентів до хорошого знання історії Вітчизни, для надання емоційності використовують позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, письменників. У нашому коледжі історію вивчають не лише на заняттях, а й шляхом залучення до екскурсій («Мій рідний край – моя земля» – подорож територією Волинської області, знайомство з визначними місцями рідного краю), до виставкових експонатів у закладі освіти (виставка постерів «Невідомі світлини Чорновола»), відвідування історичних виставок у Рожищенському районному історико-краєзнавчому музеї («Собою захистили Україну», «100 років Української революції», «Україна – нація героїв» (присвячена воякам УПА з Рожищенщини)). Важливим є знайомство здобувачів освіти з експонатами, які розповідають про природу, історію і побут нашого краю.

Надзвичайно важливо знати свою історію, а ще важливіше правильно її трактувати. Зокрема, є в історії нашої країни чорні сторінки – Чорнобиль, Голодомор... З метою осмислення масштабів трагічних історичних подій, складання шани людям, які, ризикуючи власним життям і здоров'ям, рятували світ від радіації, проводяться заходи з нагоди Дня пам'яті жертв Чорнобильської аварії «Чорнобиль: вічний спомин і вічний біль». Важливо допомогти здобувачам освіти зрозуміти історію Чорнобильської трагедії в

контексті не лише минулих подій, але й її вплив на сучасний світ та урок для майбутніх поколінь. В умовах повномасштабної війни долучаємось і до акції «Запали свічку пам'яті» у День вшанування пам'яті жертв Голодомору та закликаємо українців і людей по всьому світу засвітити вогник у кожній домівці як вияв скорботи за загиблими, віри в перемогу України.

Доля України непроста. До незалежності вона йшла довгим, тяжким і жертвним шляхом, дорого за неї заплатила і, на жаль, продовжує платити сьогодні. Дуже шкода, що наша молодь живе у такий складний час. Проте, ми щиро радіємо, що наші студенти мають стійку патріотичну позицію і готові її відстоювати у будь-який час. Доказ цьому – постійна участь студентів у відкритих заходах патріотичного спрямування, як-от виховні години «Ти у серці моїм, Україно», «Україна – нація незламних», під час яких возвеличують мужність та героїзм, відвагу та самопожертву, відчайдушність і бойове братерство наших військових, висловлюють щемливі слова подяки захисникам.

Важливими є заходи, які проводять викладачі, працівники бібліотеки для вшанування пам'яті видатних письменників, художників, композиторів, тих, без яких українська культура була б неповноцінною. Наприклад, до 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди проведено відкриту виховну годину «Григорій Сковорода – мандрівний мудрець»; пам'яті талановитої української поетеси, Олени Теліги, яка віддала своє життя у боротьбі за українську державу, присвячувалась виховна година «Я йду на клич задимлених вогнів»; у Всесвітній день закоханих проведено романтичну гру «На побачення з класиками» - віртуальну прогулянку парком, під час якої можна було уявити себе в тих історичних вимірах, де на схожих алеях відбувалися романтичні побачення українських класиків – великих особистостей і водночас звичайних людей, які кохали та були коханими.

Для загартування духу здобувачів освіти, їх згуртування, організовано змагання патріотичного змісту – квест «Шляхами рідної України», де на кожній станції студенти отримували певні завдання. Їм необхідно було пригадати матеріал з української мови, історії України, зробити певні тематичні фото та відгадати українські пісні за їх мелодією.

Завдяки тісній співпраці бібліотеки коледжу з Комунальним закладом "Публічна бібліотека" Рожищенської міської ради студенти відвідують міські заходи, як-от: літературно-музичний журнал «О, дивна квітко України, зів'яла ти на чужині» з нагоди ювілейної дати співачки Квітки Цісик, історичний хронограф до Дня Гідності та Свободи «З чого починався Євромайдан», «Вільні творять майбутнє».

Такі патріотично спрямовані заходи стимулюють у студентів почуття гордості за свою країну та відчуття приналежності до могутньої української нації.

6. Я – громадянин, захисник своєї Вітчизни (військово-патріотичне виховання)

Засвоєння патріотичних цінностей і норм є тривалим процесом. Вони не закладені у генах, це не природна якість, а соціальна, і формується

цілеспрямовано, системно, поетапно. Реалізувавши вищесказані етапи, можна говорити про людину як про громадянина та патріота своєї держави.

Складовою частиною патріотичного виховання, яка в умовах воєнного стану визначена Концепцією пріоритетною, виступає військово-патріотичне виховання. Воно спрямоване на формування в молодій особистості готовності захищати Україну, розвивати бажання опановувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України (ЗСУ) і включає налагодження співпраці з військовими частинами та активне залучення до військово-патріотичного виховання студентської молоді воїнів, учасників бойових дій та членів їх сімей. Зміст військово-патріотичного виховання обумовлений національними інтересами України й покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її національної безпеки від зовнішньої загрози.

Військово-патріотичне виховання здійснюється насамперед через засвоєння основ навчального компонента «Захист України», що закладає фундамент якісних глибоких стійких знань, формує цінності й світогляд, національну самосвідомість здобувачів освіти, роль і зміст якого вивищує, урізноманітнює, розширює і збагачує сама жорстока воєнна дійсність.

У закладі освіти постійно проводяться тематичні заходи, присвячені героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України. Під час занять із Захисту України у тісній співпраці з Рожищенським РТЦК студенти знайомляться зі специфікою військової праці, готуються до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують в собі якості, необхідні майбутньому воїнові. З метою ознайомлення з особливостями охорони державного кордону України для студентів організовуються зустрічі з представниками Державної прикордонної служби.

Сьогодні з огляду на події в країні важливо знати будову і правила користування зброєю. Складання і розбирання автомату Калашникова є одним з обов'язкових нормативів для солдатів усіх родів військ. Викладач дисципліни «Захист України» разом з представниками Рожищенського РТЦК вчить здобувачів освіти процесу поводження зі зброєю. Студенти випробовують свої сили у змаганнях зі збирання і розбирання АК-74, розвивають якості спритності й координації рухів, засвоюють на практиці основні методи та технології володіння даним видом зброї.

Надважливим громадянським компонентом національно-патріотичного виховання є героїзм наших сучасників, воїнів, готових віддати безцінне – своє життя – за Україну і її народ, «щоб кожен із нас міг прокинутися не під виття сирен повітряної тривоги й вибухи смертоносних бомб, а від співу пташок». Це слова вдови молодого пілота Дмитра Чумаченка, який міг катапультуватися, але не зробив цього, врятувавши сотні людських життів.

Вагому роль у пропагуванні ідеї патріотичного виховання як національного пріоритету України відіграє **студентське самоврядування**. Воно відповідає такій меті виховання, як сприяння набуттю патріотичного досвіду на основі участі у процесах державотворення, уміння визначати способи та форми участі у житті громади, спроможності дотримуватися законів

та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність. Органи студентського самоврядування, які сформовані та діють у коледжі, – це ініціативна молодь, яка займає активну позицію у житті закладу освіти. Саме їх організація, побудована на чисто демократичних засадах, є прикладом справедливості, ініціативи, дієвості. Саме вони є ініціаторами актуальних акцій, флешмобів, інших заходів патріотичного спрямування (до прикладу, відеофлешмоб «Кілька слів про мир» до Міжнародного дня миру, патріотичні фотофлешмоби «Об'єднані Україною», «Вишиванку одягаємо – Україну прославляємо!», "Зроби фото з хусткою", відеозвернення до воїнів «Разом до перемоги»).

Напередодні Дня студента студентська рада зініціювала проведення загальноколеджівського заходу «Тобі таланти наші, Україно!». Саме нашим незламним воїнам-визволителям та рідній Батьківщині присвячувалася поезія та пісні, які лунали зі сцени. І навіть до Дня святого Валентина студентською радою був проведений патріотичний захід – «Кохання з присмаком війни», де обговорювались реальні військові історії про почуття, яке не раз рятувало наших воїнів на полі бою.

Члени студентського самоврядування тісно співпрацюють з Об'єднаною радою студентського самоврядування при Науково-методичному центрі ВФПО і беруть участь у низці патріотичних заходів, що нею ініціюються. Так, здобувачі освіти нашого коледжу стали учасниками серії інформаційно-просвітницьких вебінарів військово-патріотичного спрямування, які проводились на базі Науково-методичного центру ВФПО. Щорічно з метою формування ціннісних орієнтирів і громадянської свідомості студентське самоврядування активно долучається до фотоконкурсів-виставок авторських фотографій на теми «Мандруй. Вивчай. Бережи. Люби свою Україну», «Моя нескорена Україна». Світлини студентів – проникливі, вражаючі, про любов до рідної землі, про її неймовірну красу.

Виховання патріотичної поведінки передбачає вчинки, що відповідають патріотичним цінностям і допомагають зберегти та зміцнити національну ідентичність. Наразі це – **волонтерська діяльність** із підтримки захисників на фронті. Студентське самоврядування спільно з викладачами та працівниками коледжу неодноразово організовувало благодійні ярмарки з метою збору коштів для різних потреб ЗСУ, долучалося до виготовлення окопних свічок, плетіння маскувальних сіток. Багато студентів стали волонтерами Рожищенської районної організації Червоного хреста України. На сьогодні у коледжі триває благодійна акція «Ворогам кришка», що передбачає збір пластикових кришечок від харчових продуктів, які пересилаються на переробку, а отримані кошти перераховуються на закупівлю БПЛА українського виробництва. Також студентське самоврядування нещодавно взяло участь у Всеукраїнському проєкті збору книжок «Вільні читають українською!», спрямованому на підтримку читання українськомовної літератури. Книги, зібрані нашими студентами, поїхали до Херсона, де поповнять книжкові полицки в укриттях.

Важливим компонентом національної ідентичності є **український спорт**. Розвиток спорту та досягнення спортсменів на міжнародній арені формують

позитивний імідж і престиж України у світі. Популяризація здорового способу життя, виховання відповідального ставлення до свого здоров'я, участь у спортивних заходах також є складовими національно-патріотичного виховання, що потребують залучення більшої кількості молоді. Адже державі потрібне здорове покоління, яке б могло дбати про її інтереси і в майбутньому стати на ефективну відбудову. Тому заклад освіти дбає про здоров'я як на заняттях, так і в позанавчальний час, велика увага приділяється формуванню здорового способу життя. Студенти беруть активну участь у спортивних змаганнях з різних видів спорту (футбол, волейбол, армретлінг, шахи, шашки, теніс).

У процесі національно-патріотичного виховання також важливо говорити про **інфомедійну грамотність та формування навичок критичного мислення**. Сучасна молодь жодного дня не обходиться без гаджетів, тому у виховному процесі акцентуємо увагу на інформаційній гігієні, кібербезпеці, протидії дезінформації й боротьбі з ворогом на інформаційному фронті. Викладачі, куратори груп навчають молодь орієнтуватися в інформаційному просторі, вибирати достовірні джерела інформації, надають базові навички протистояння ворожій пропаганді.

Про важливість безпеки в цифровому середовищі студенти дізнаються під час годин кіберзахисту на тему «Кібербезпека – знати і застосовувати!», що проводяться на базі Хабу цифрової освіти у співпраці з Комунальним закладом "Публічна бібліотека" Рожищенської міської ради. Здобувачі освіти активно застосовують онлайн-платформу цифрової грамотності «Дія. Освіта», успішно проходять освітні курси з інфомедійної грамотності і отримують сертифікати, які засвідчують ефективність навчання. У межах проєкту з медіаграмотності «Район. Діти» студенти спілкувалися з кореспондентами Інтернет-видання «Район.Рожище», які ознайомили здобувачів освіти з XR-виставкою «Справжні причини війни, або Як працює російська пропаганда». Важливим є зацікавленість здобувачів освіти національним проєктом «Цифрограм» і проходження національного тесту на цифрову грамотність, участь у Всеукраїнському уроці єдності на телеканалі "Суспільне.Культура", присвяченому основам медіаграмотності.

Беручи участь у подібних заходах, студенти дізнаються про важливі аспекти кібербезпеки, отримують компетентні поради щодо того, як захистити власну інформацію та слідкувати за найкращими практиками в цій галузі. І це дійсно надзвичайно важливо, адже інформаційна війна не зупиняється ані на мить.

Крім цього, національно-патріотичне виховання має формувати **моральні й етичні цінності**. Воно сприяє розвитку високих стандартів поведінки, доброзичливих взаємин із людьми, виховує шанобливе ставлення до старших. Усе це формує особистість, яка має високу духовну культуру, етичні принципи та цінності, що сприяє розвитку суспільства та держави загалом. У цьому аспекті наші студенти є прямим віддзеркаленням нас самих, тому виховуючи студентів щохвилини у взаємодії з ними пам'ятаймо, що ми є взірцем для наслідування.

Слід зазначити, що патріотом не можна стати за примусом з боку адміністрації закладу освіти. Національно-патріотичне виховання може бути

ефективним лише тоді, коли ініціатива народжується у студентському середовищі, а наша роль – сформулювати умови для народження такої ініціативи, вчасно побачити її паростки, вміло скерувати дії студентського колективу, забезпечити досягнення наміченого результату.

Кожен педагог знаходить власні шляхи, методи та форми впровадження Концепції національно-патріотичного виховання у освітній процес, але кінцевим результатом повинно бути одне: виховання громадян України, справжніх патріотів власної держави.

Ефективність національно-патріотичного виховання, за визначенням Василя Сухомлинського, вимірюється тим, наскільки глибоко ідея Батьківщини проникає в духовний світ здобувача освіти періоду його становлення як людини й громадянина, наскільки глибоко він бачить світ і самого себе очима патріота.

Маркерами сформованості патріотизму є любов до Батьківщини, вірність і служіння їй, турбота про забезпечення територіальної цілісності й суверенітету України, піклування про її неперервний висхідний розвиток на шляху демократичного національного відродження, сприяння гармонізації державних, суспільних, громадських, особистісних інтересів у щоденному житті. У разі загрози національній безпеці патріотизм проявляється в готовності служити Україні, стати на її захист; у визнанні вищості суспільних і державних інтересів над особистими.

Про ефективність реалізації завдань Концепції національно-патріотичного виховання у коледжі свідчать, зокрема, такі індикатори:

- збільшилася кількість: студентів, які з власної ініціативи долучаються до заходів із національно-патріотичного виховання, беруть участь у заходах, що спрямовані популяризувати духовно-моральні цінності українського народу, які пишаються своїм українським походженням, громадянством; молодих людей, які пов'язують своє майбутнє з навчанням і проживанням в Україні, які виявляють повагу до своєї Батьківщини; учасників екологічних акцій, природоохоронних заходів;

- підвищилась роль української мови як національної цінності;

- підвищився рівень знань про видатних особистостей українського державотворення, визначних українських учених, педагогів, спортсменів, військових, підприємців, провідних діячів культури, мистецтв, а також духовних провідників українського народу;

- зросла частота відвідування здобувачами освіти закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції українського народу, пам'яток історії, культури, експозицій музеїв, присвячених національно-визвольній боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України.

Варто також підкреслити, що в сфері національно-патріотичного виховання **існують і певні проблеми**, які нині загострюються з огляду на ряд як попередніх, так і новонабутих причин. Його успішному здійсненню перешкоджають російсько-українська війна й окремі негативні тенденції в суспільстві, що проявляються у поведінці людей. Це складність одночасного вирішення Україною комплексу завдань минулого, сьогодення і прийдешнього на тлі російської навали; синдром історичного очікування як способу виживання;

невизначеність стратегії розвитку суспільства; незадовільний стан демократії, дотримання прав людини та верховенства права; ментальне виснаження; домінування цінностей, пов'язаних із базовими потребами; нормування низького рівня життя; емігрантські настрої; зниження освітнього цензу нації; пасивність, розчарованість суспільства, недостатня його консолідованість; взаємна недовіра між народом і владою; суспільна апатія; нездатність розраховувати на власні сили; тривале виховання на іншій культурі й чужих цінностях; недостатнє залучення юнацтва до лідерства в організації колективних справ тощо. Війна різко змінила світогляд більшості українців, однак проблема національно-патріотичного виховання не стала менш актуальною.

Підсумовуючи, слід зазначити, що в умовах військової агресії Росії проти України посилилися процеси формування загальнонаціональної ідентичності та значно зріс рівень патріотизму молоді.

Усвідомлюючи важливість реалізації заходів Концепції національно-патріотичного виховання у коледжі, ми керуємося не лише метою передачі знань, але й глибоким бажанням формувати громадян, які будуть активно сприяти розвитку нашої країни та її духовному вдосконаленню. Впровадження цих заходів допомагає студентам зберегти й розвинути свою національну ідентичність, виховує почуття поваги до історії, культури та традицій України. Крім того, національно-патріотичне виховання сприяє формуванню відповідального громадянина, здатного приймати обґрунтовані рішення та активно долучатися до життя суспільства.

Отже, упровадження Концепції національно-патріотичного виховання у коледжі — це не лише моральний обов'язок перед молоддю, але й важлива складова нашої місії, спрямованої на формування громадянської активності та патріотизму. Це інвестиція в майбутнє нашої держави, яка об'єднує нас у спільній меті побудови сильної, процвітаючої та єдиної України.